

GÖTEBORGS UNIVERSITET

Modersmålsundervisnings betydelse för tvåspråkiga elevers lärande i skolan

*en kvalitativ studie om tvåspråkiga elevers lärande och modersmåls
påverkan i årkurs 5 -6*

Zozan Abdulkarim
Hana Omar

LAU 927

Handledare: Bengt Edström

Examinator: Marianne Molander Beyer

Abstract

Examenarbete inom lärarutbildning

Titel: Modersmålsundervisnings betydelse för tvåspråkiga elevers lärande i skolan
en kvalitativ studie om tvåspråkiga elevers lärande och modersmåls påverkan

Författare: Zozan Abdulkarim och Hana Omar

Termin och år: HT 2016

Handledare: Bengt Edström

Examinator: Marianne Molander Beyer

Rapport nr: HT16 IPS LAU927:5

Nyckelord: Tvåspråkighet, modersmål och förstaspråk, identitet, andraspråk,
andraspråksundervisning

Syfte: Huvudsyftet bakom vår studie är att undersöka hur andraspråkiga elevers prestationer i skolämnen förknippas med och påverkas av deltagandet i modersmålsundervisning. Det vill säga hur eleverna delaktighet och arbete i det första språket påverkar elevernas prestationer, utveckling och eventuella förbättring av kunskaper i skolämnen. Ett annat syfte bakom studien är att ta reda på om det finns något slags samarbete mellan modersmållärare och lärare som undervisar dessa elever i svenska som andra språk (SVA). Även att undersöka medvetandet bakom modersmålsundervisning hos lärare och elever är ett annat delsyfte i arbetet.

Frågeställningar:

1. Bidrar modersmålsundervisning till förstärkt lärande i svenska och övriga ämnen för tvåspråkiga elever? - enligt eleverna - enligt lärarna.
2. Varför läser eleverna modersmålet?
3. Finns det något slags samarbete mellan modersmållärare och lärare i svenska och hur ser det samarbetet ut?
4. Hur kan skolan förbättra modersmålsundervisningens villkor?

Metod: Vi har använt oss av kvalitativa undersökningar med strukturerade intervjuer. Intervjuerna har genomförts via frågeformulär till lärare i svenska som andra språk, modersmållärare som undervisar andra språkiga elever och elever som deltar i modersmålsundervisning i årskurserna 4-6. Alla svar har sammanställts, sammanfattas för vidare analys av resultat.

Resultat: eleverna deltar gärna i modersmålsundervisning av olika anledningar, för att kunna kommunicera med familj och släktingar, för att det är poängmeriterande och höjer betyg. De är inte medvetna om modersmålsinläring bidrar till bättre inläring av det svenska språket. När det gäller modersmållärarna uttrycker dem vikten av

modersmålsinläring som leder till bättre inläring av det andra språket och därmed utveckling av kunskaper i alla ämnen. De bekräftar att det inte finns något medvetande hos eleverna när det gäller inläring av det andra språket. Något samarbete mellan modersmåls lärare och ämneslärare finns inte, men önskvärd är det. Kunskaper i modersmålet är viktig för att utveckla andra språkliga kunskaper, därför är det viktig för elever som är andra språkiga att delta i modersmålsundervisning tycker undervisande lärare i svenska för att detta leder till förbättring och utveckling av kunskaper i de olika ämnena. Något samarbete mellan Lärare i svenska och modersmåls lärare finns inte.

Innehåll

1. Inledning	1
1.1 Bakgrund	1
1.2 Begreppsdefinition.....	2
1.3 Avgränsning	2
2. Syfte och frågeställning	3
2.1 Studiens syfte.....	3
2.2 Frågeställninga.....	3
3. Forskningar och teorier kring modersmål	4
3.1 Läroplan, kursplan och Skolverket.....	4
3.2 Tidigare forskning.....	5
3.3 Sammanfattning av kunskapsläge.....	7
4. Metod	9
4.1 Val av metod och urval av intervjupersoner.....	10
4.2 Kvalitativ undersökning.....	10
4.3 Genomförandet.....	11
4.4 Studiens generaliserbarhet,tillförlitlighet (Reabilitet) och giltighet(Validitet)	11
4.5 Etiska aspekter.....	12
5. Resultat	13
5.1 Intervju av elever.....	13
5.1.1 Sammanfattning av elevintervjuer.....	14
5.2 Intervju av modersmåls lärarna.....	14
5.2.2 Sammanfattning av modersmålsintervjuer.....	16
5.3 Intervju av ämneslärarna	16
5.3.3 Sammanfattning av lärarintervjuer.....	18
6. Diskussion	19
6.1 Resultat i förhållande till syfte och frågeställningar.....	19
6.2 Resultat i förhållande till tidigare forskning.....	21
6.3 Relevant för läraryrket.....	22
6.4 Förslag till fortsatt forskning.....	22
6.5 Avslutning.....	23
7. Referenser	24
Bilagor	26

Intervjuunderlag

1- Intervjuer med elever

2- Intervjuer med modersmåls lärare

3- Intervjuer med lärare i svenska

1. Inledning

Sverige är ett mångkulturellt land som inkluderar många olika nationaliteter med olika sociala och språkliga bakgrund. Utifrån våra arbetserfarenheter och verksamhetsförslagda utbildning har vi upplevt och lagt märke till hur tvåspråkiga elevers behov av att utveckla modersmålet är viktigt. För att utveckla och förbättra lärandet av det andra språket måste man utveckla sitt modersmål som påverkar inhämtning av kunskaper som i sin tur kan leda till förbättring av resultat i olika ämnen som undervisas i skolan. Språk är nyckeln till skolframgång för det kan bidra till lärande och därmed identitetsutveckling. Det vill säga genom att få bra möjligheter till att samtala, läsa och skriva kan varje elev utveckla möjligheterna till att kommunicera och få förtroende till sin språkliga förmåga (Vestlin, 2013, s. 6).

Vi själva är flerspråkiga, och har upplevt hur det är när man behärskar flera språk och hur det påverkar kunskapsnivån hos oss själva och elever som vi har undervisat. Att vara flerspråkig kan bidra till utökat förmåga till bättre inläring genom att tala och läsa flera språk. Via språket kan man anpassa sig i det nya samhället, få arbete och smälta in, vilket leder till bättre mående och mer framgång i det samhället man befinner sig i. Men vi vet samtidigt att det kan det leda till trötthet och därmed sänkt motivation till att lära sig mer.

Genom detta arbete försöker vi ta reda på hur elever som vi undervisar tänker och känner inför inläring av modersmål och samtidigt kan fördjupa oss i vad eleverna vill komma fram till när de läser sitt modersmål. Är de medvetna om det som vi är medvetna om? Eller är det bara ett önskemål från deras föräldrar? Kan vi göra förändringar utifrån forskning eller kommer vi att ramas in i de rutiner som dagens skola befinner sig i?

Kursplanen i modersmålet syftar till att genom undervisningen elevernas utveckla kunskaper i och om sitt modersmål, ges möjlighet att utveckla sitt tal-och skriftspråk så att de får tilltro till sin språkförmåga och kan uttrycka sig i olika sammanhang. Undervisningen ska bidra till att eleverna tar till sig kunskaper om modersmålet uppbyggnad och blir medvetna om modersmålet betydelse för det egna lärandet i olika skolämnen (Lgr 11, modersmål).

1.1 Bakgrund

Begreppet modersmål ändrades med ett beslut från riksdagen 1975 till hemspråk. Detta skulle bättre förklara undervisningens syfte. Nämligen att träna och undervisa i det språk som talas i hemmet (Hyltenstam & Touomela 1996). 1997 ändrades begreppet återigen till modersmål. Enligt Hyltenstam & Tuomela(1996) var förklaringen denna gång att termen hemspråk kan få uppfattningen att det utländska språket användas bara i informella sammanhang dvs. i hemmet. Termen modersmål ansågs vara den rätta formuleringen för att tydliggöra att det handlar om barnens eller elevernas förstaspråk.

I Lgr80 introducerades för första gången hemspråk ämnet(Läroplan för grundskolan1980). Undervisningen började under 60- talet för finska elever som befann sig i Sverige och var under två veckorsperiod. Under perioden ersattes annat ämne som var obligatoriskt med modersmålsundervisning. Eleverna var tvungna att lämna sina lektioner för att delta i undervisningen.

Modersmålsundervisningen är en slags undervisning i barnets förstaspråk och skall dessutom ge eleverna möjligheten till att lära sig mer om sin kultur. Enligt de

offentliga läroplanen och skolförordningar är modersmål ett eget ämne i både grundskolan och gymnasiet (Hyltenstam 1996). Undervisningen är frivillig och de eleverna som vill delta måste i samråd med sina föräldrar anmäla sitt intresse för att få rätt till undervisningen. Tiden för undervisningen varierar mellan olika kommuner. De flesta elever erbjuds idag 80 minuters modersmålsundervisning per vecka. Modersmålsundervisningen skall inte vara ett nybörjarspråk utan barnet skall ha grundläggande kunskaper i språket och det skall vara ett dagligt umgängesspråk " (Skolverket 2002).

I Lgr 11 står det att elever som har en vårdnadshavare med ett annat modersmål än svenska ska erbjudas modersmålsundervisning i det språket. Språket är elevens dagliga umgängesspråk i hemmet. Den obligatoriska verksamheten får omfatta högst 190 dagar per läsår och åtta timmar eller, i de två lägsta årskurserna, sex timmar per dag (Skollag 2014:458).

1.2 Begreppsdefinitioner

I det multikulturella samhället och skolan använder man många olika begrepp som kopplas till mini nationaliteter som har annat språk än svenska. Definitionernas beskrivning är tagen från olika källor.

Tvåspråkighet: fler språkighet eller minoritetsspråk används för att karakterisera elever som kan behärska två eller flera språk i olika situationer. Det vill säga elever som har utländsk bakgrund födda i ett annat land eller har föräldrar som är födda i ett annat land (Hyltenstam & Lindberg, 2013, s.547).

Modersmål och förstaspråk: det första språket som barnet har lärt sig i tidig ålder i en miljö där språket talas och karaktäriseras som huvudspråk (Skolverket, modersmål förstaspråk)

Identitet: innebär att elever som är fler språkiga med ett dubbelspråk och kultur-bakgrund bör bli sedda som de är. En grundinställning för en positiv utveckling är att kunna utveckla en trygg identitet, vilket är avgörande för självbilden (Ebeling & Otterup, 2014, s68).

Andraspråk: ett språk som klassificeras som främmande språk som är ett dominerade språk i det samhället som elever befinner sig (Hyltenstam & Lindberg, 2013, s.28)

Andraspråksundervisning: en slags undervisning där elever med ett annat modersmål utvecklar ett språk som majoriteten i samhället talar. Det andra språket kan vara svenska som andra språk, SVA (Skolverket, kursplan i svenska som andraspråk, 2011).

1.3 Avgränsning

I arbetet har vi begränsat oss till tvåspråkiga elever som tar del av modersmålsundervisning, läser svenska som andraspråk och går i årskurserna 5-6. Eleverna är **minoritets elever** i samhället, praktiserar sitt språk hemma och läser svenska som andra språk i skolan. När det gäller undervisande lärare har vi begränsat oss till modersmåls lärare som undervisar tvåspråkiga elever och lärare som undervisar svenska som andra språk.

2. Syfte och frågeställning

2.1 Studiens syfte

Huvudsyftet bakom vår studie är att undersöka hur andraspråkiga elevers prestationer i skolämnen förknippas med och påverkas av deltagandet i modersmålsundervisning. Det vill säga hur eleverna delaktighet och arbete i det första språket påverkar elevernas prestationer, utveckling och eventuella förbättring av kunskaper i skolämnen. Ett annat syfte bakom studien är att ta reda på om det finns något slags samarbete mellan modersmållärare och lärare som undervisar dessa elever i svenska som andra språk (SVA). Även att undersöka medvetenheten bakom modersmålsundervisning hos lärare och elever är ett annat delsyfte i arbetet

2.2 Frågeställningar

1. Hur kopplas andraspråkiga elevers prestationer ihop och påverkas de av deltagandet i modersmålsundervisning? Enligt lärare och elever.
2. Finns det någon slags samarbete mellan modersmållärare och svenska som andra språklärare? Enligt modersmållärare och ämneslärare.
3. Vilken medvetenhet beträffande modersmålsundervisning visar de olika lärarkategorierna och eleverna i undersökningen? Enligt Lärare och elever.
4. Finns det möjlighet till att förbättra modersmålsundervisningens villkor för att fler elever skall vara delaktiga i undervisningen? Enligt lärare.

3. Forskning och teorier kring modersmål

I det här kapitlet kommer vi att ta upp bakomliggande teorier, forskning eller annan litteratur som förklarar och analyserar faktorer som påverkar modersmål därmed påverkar inläring och utveckling av andra kunskaper hos elever och detta för att förstärka och jämföra vårt resultat av undersökningen och komma fram till analys av resultatet och förslag till förbättring eller fortsatt forskning inom området utifrån vår studie.

3.1 Läroplan, kursplan och Skolverket

För ungefär 35 år sedan tog riksdagen beslut om att alla elever som har ett annat modersmål skall ha rätt till att få undervisning i det modersmålet. Detta för att utveckla sin identitet, att det är ett av de flerspråkiga elevernas språk och att det är ett viktigt verktyg för utveckling och lärande (Skolverket, 2002).

Elever som har en utländsk bakgrund har rätt till att få undervisning på sitt modersmål i Sverige (Ebling & Otterup, 2014, s. 67). Modersmålsundervisning har stor betydelse för tvåspråkiga elever utifrån tre olika aspekter, elever som har goda kunskaper i sitt modersmål har lättare att lära sig det andra språket (Håkansson, 2003). Modersmålet har en väsentlig roll för den kulturella och personliga identiteten, därför ska det betraktas som en nyckel till att hjälpa eleverna för att vidareutveckla sina kunskaper och självkänslan som bidrar till att utveckla det andra språket (SKOLF: 2000. s. 133-135).

”Språk är människans främsta redskap för att tänka, kommunicera och lära. Genom språket utvecklar människor sin identitet, uttrycker känslor och tankar och förstår hur andra känner och tänker. Att ha ett rikt och varierat språk är betydelsefullt för att kunna förstå och verka i ett samhälle där kulturer, livsåskådningar, generationer och språk möts. Att ha tillgång till sitt modersmål underlättar också språkutveckling och lärande inom olika område” (Skolverket, Lgr 11, s40).

Vikten av modersmål tas upp i de nya läroplanen när det gäller identitet bekräftelse och kunskapsutveckling när det gäller flerspråkiga barn. Det är viktigt att eleverna får möjligheter till att utveckla sina kunskaper genom att få undervisning i modersmål.

”Undervisningen ska ge eleverna förutsättningar att utveckla sin kulturella identitet och bli flerspråkiga. Genom undervisningen ska eleverna därför ges möjligheter att utveckla sina kunskaper om kulturer och samhällen där modersmålet talas. Undervisningen ska också bidra till att eleverna utvecklar ett jämförande förhållningssätt till kulturer och språk” (Skolverket, Lgr11, s. 40).

3.2 Tidigare forskning

Forskning och studier talar för modersmålsinläring för andraspråkiga elever. Flera olika aspekter påverkar inläringen av det första språket något som i sin tur påverkar inläringen av det andra språket. Enligt Ladberg (2003, s199-200) en mycket viktig aspekt för tvåspråkiga elevers utveckling att studera modersmålet för att utveckla det andra språket, eftersom båda språken stödjer varandra. Barn som har svårigheter i att utveckla sitt modersmål hamnar på lägre nivå av kunskaper i de andra ämnena förbättrade kunskaper i modersmålet bidrar ofta till att det lossnar för dem i det andra språket.

”Barnets modersmål har från början ett försprång framför andra språk, även som tankeredskap. En människa tänker, associerar och drar slutsatser med de språkliga medel hon tar till sitt förfogande. Det språk som har utvecklats längst fungerar bäst för tänkande. Det blir alltså lättare att dra slutsatser och lära sig nya saker om man får använda det eller de språk som man har utvecklat längst” (Ladberg, 2003, s 100).

Denna aspekt förstärkas av Hyltenstam (1996, s 41) som tycker att tvåspråkiga barn som växer upp i en tvåspråkig miljö måste behärska sitt modersmål till en god nivå, annars klarar inte eleverna av att lära sig det andra språket med tanke på barnets förmåga att utvecklas språkligt i tidiga åldrar.

En annan aspekt som har en stor betydelse i andraspråkigas skolframgång är samarbetet mellan modersmåls läraren och språkläraren. När samarbetet saknas, får inte eleverna möjlighet till att lyckas i skolämnen för att samarbetet mellan de undervisande lärarna leder till samplanering och utvärdering av undervisningen som ger möjlighet till en parallell språk- och kunskapsutveckling (Sjöqvist, 2009, s 88).

I ett av skolverkets (2012, s.39) stödmaterial lyfts också vikten av samarbetet mellan modersmåls lärare och ämneslärare upp. Skolverket tycker att eleverna kan ha en stor nytta av samarbetet för att modersmållärarna är en av de viktigaste resurserna för att påverka elevernas kunskapsnivå.

För att tvåspråkiga elever ska utvecklas på ett bra sätt i språk- och ämneskunskaperna, krävs det att ämneslärare, svenska som andra språklärare och modersmåls lärare få möjligheten till att samplanera dessa elevers undervisning. Detta för att skolan med de olika lärarkategorierna ska planera och samordna elevernas verksamhet och inte eleven själv ska behöva skapa ett sammanhang av undervisningen (Ebling & Tore, 2015, s. 70).

Beträffande förbättring av modersmålsundervisning ens villkor tycker man att det är viktigt att ska satsa bättre på modersmålsundervisningen genom att samla alla elever som har samma språkgrupp i en skola för att modersmåls lärarna ska slippa pendla mellan olika skolor med mindre grupps elever. Detta kan leda till att modersmålsundervisningen kan upplevas som mindre viktig (Beijer, 2008, s 143).

Imsen (2006, s.354) tar upp vikten av modersmålsinläring för tvåspråkiga barn innan de börjar lära sig ett annat språk. Hon anser i likhet med Hyltenstam (1996) att tvåspråkiga elever måste lära sig tala och skriva på sitt modersmål först för att klara av att läsa och skriva på majoritetsspråket. Hon menar att inläring av det förstaspråket är avgörande för inläringen av det andraspråket. Enligt henne är problemet med svenskundervisningen i skolan att barn lär sig tala modersmålet och svenska i två olika sammanhang, på modersmålet är det hemförhållanden som det gäller att tala om, men i skolan är det ganska mycket abstrakt och teoretisk förståelse som krävs, vilket eleverna har för lite erfarenhet av på sitt modersmål. Därför är det viktig för tvåspråkiga barn att de får bredare kunskaper och erfarenheter på båda språken.

Forskarna konstaterar att ju solidare andraspråkiga elever utvecklar tänkande och lärande på det första språket, desto snabbare kommer de att göra framsteg i andraspråket. Det vill säga ju mer barnen utvecklar tankar och kunskaper genom förstaspråket på en åldersadekvat nivå, desto bättre kommer de att klara av sin ämnesutveckling på andraspråket. I denna forskning inkluderas barn som har invandrat till ett annat land, barn som är födda i landet, barn som har förlorat sitt förstaspråk, tvåspråkiga barn som har nått långt i både första och andraspråket och barn som är i början av sin andraspråksutveckling (Hyltenstam, 2013, s. 556).

Viss äldre forskning och studier hävdar motsatsen till modersmålets positiva påverkan på inläring av det andra språket. I en studie om flerspråkighet kommer man fram till att modersmålet kan bli en markör för social identitet, och en trygghet för eleven i en miljö där språket talas. Studien visar också att elevernas begränsande behärskande av modersmålet inte minskar språkets betydelse som stöd för språkinläring och språk- och kunskapsmässig utveckling (Johansson, 2000, s. 135). Ingen av våra undersökta lärare bekräftade detta som Johansson tar upp i sin studie. Alla våra undersökta lärare bekräftar att inläringen av det första språket förbättrar inläringen av det andra språket och därmed höjs kunskapsnivån hos eleven.

I en annan studie bekräftas det att elever som är andraspråkiga, talar svenska hemma och aldrig har deltagit i modersmålsundervisning har bättre resultat i läsförmåga än elever som har deltagit i modersmålsundervisning (Fredriksson & Taube, 2001, s.149).

Enligt Vygotskijs (1999, s.160-165) teoretiska antaganden språket är ett socialt fenomen som på ett avgörande sätt bidrar till individuell utveckling. Det vill säga att via språket kan barnen kommunicera och samspela med omgivningen som är något i sin tur bidrar till en utveckling som övergår från det yttre tänkandet till det inre tänkandet. För Vygotskij är dialog och mening centrala begrepp för kunskapsprocessen. Han menar att inläringen sker som en social process som orsakar barnets delaktighet i den gemensamma kulturen som i sin tur bidrar till dialogen mellan barn och vuxna. Detta påverkar barnets inläring och närmaste utvecklingszon.

Tvåspråkiga barn tillägnar sig ett främmande språk på ett helt annat sätt än det tillägnar sig modersmålet. Inläringen av ett främmande språk följer en väg som är motsatsen till den som modersmålets utveckling följer. Barn lär sig modersmålet utan att studera alfabetet, lära sig läsa, skriva eller studera grammatiken. De lär sig

modersmålet omedvetet och oavsiktligt medan inläringen av ett främmande språk kännetecknas av medvetandegörande och avsiktlighet. Inläringen av ett främmande språk bygger helt på att modersmålet har utvecklats till en viss nivå. Barn lär sig ett främmande språk genom att redan har lärt sig modersmålet och kan överföra detta till det nya språkets sfär. Detta system skapar förutsättningarna för att utveckla ett nytt system när det gäller inläring av de vetenskapliga begreppen som är avgörande för barnets utvecklingsnivå av kunskaper (Vygotskij, 1999, s353- 358).

Det sociokulturella perspektivet förstärkas av Säljö (2000, s 120-125) genom att förklara och betona vad Vygotskij menar med en utvecklingszonär att det är där de unga aktörerna lär sig av den vuxne kompetenta genom kommunikation och samspel med omgivningen. Individerna befinner sig i olika utvecklingszoner i ett komplex samhälle där han/hon lär sig och utvecklas genom upplevelser och aktiviteter i praktiken. Skolans kommunikativa praktiker har en avgörande roll som arena för kognitiv och social utveckling eftersom barnet erbjuds utvecklingsmöjligheter som ger värderade kulturella redskap som påverkar barnets utveckling i stora utsträckningar.

Enligt Gibbons (2014, s174-175) är det mycket viktigt att integrera språk- och ämnesundervisning som ett arbetssätt som främjar språkutvecklingen när det gäller andra språkiga elever. Ett av skälen bakom detta är att det kan ta fem eller sju år för andraspråkiga elever att komma i kapp infödda elever när det gäller att tillägna sig skolans kunskapsrelaterade språk. För att skynda på lärandet en parallell undervisning i språket och stoffet behövs. Gibbons tycker att andraspråkselever behöver ha tillgång till en språkligt och kulturellt rik omgivning, olika mängder av lässtrategier och möjlighet till att utveckla resurser för framgångsrik läsning. För att lyckas med språkutvecklande arbetssätt är det bra att planera med en språklärare som den undervisande läraren samarbetar med, tycker Gibbons (2014, s 186).

3.3 Sammanfattning av kunskapsläge

Av tidigare nämnda teorier, forskning och studier kan man konstatera att delaktighet hos andraspråkiga elever i modersmålsundervisningen underlättar inläringen av det andra språket. Det vill säga att när eleverna förbättrar och lär sig sitt modersmål, kommer de att ha lättare för att lära sig det andra språket som är skolspråk. Detta kan leda till att andraspråkiga elever får goda möjligheter till språk och ämnesutveckling.

Mer kan man konstatera att samarbete mellan modersmåls lärare, ämneslärare och svenska som andra språklärare är en av de viktiga faktorer som påverkar elevernas skolframgång. Lärarna kan bidra till utveckling av kunskapsnivån genom att samplanera och utvärdera undervisningen av andraspråkiga elever.

En annan aspekt som är viktig för andraspråkiga elevers kunskapsutveckling är att skolan förbättrar villkoren för modersmålsundervisning genom att förbättra organisationen av undervisningen så att modersmål uppfattas som ett viktigt ämne.

Vissa äldre studier hävdar att modersmålet inte har påverkan varken på andraspråks inläring eller ämnesutveckling. Utifrån dessa teorier kan vi jämföra och utvärdera

våra resultat i undersökningen och fastställa om praktiken kopplats till teorierna, studier och forskning.

Språket är ett socialt fenomen och leder till barnets utveckling, enligt Vygotskij. Genom kommunikation och interaktion med omgivningen utvecklas barnet. Utvecklingen sker via språket som skall vara på en viss nivå för att lära sig nya begrepp och därmed utvecklas. Även Säljö tar upp och bekräftar Vygotskijs teorier genom att ta upp det sociokulturella perspektivet ur nya synvinklar och genom att göra mer kopplingar till lärosituationer.

Utifrån Gibbons tanke på språkets integration när det gäller andra språkiga elever kan vi konstatera, för att skynda på lärandet måste man arbeta språkutvecklande för att eleverna skall hinna i kap första språkiga elever som har bättre ordförråd jämfört med andraspråkiga elever.

4. Metod

I detta kapitel kommer vi att ta upp metoder som vi har använt för att genomföra vår undersökning. Vi kommer att använda oss av Vygotskijs begrepp den proximala utvecklingen som en teoretisk ansats. Efter att man har kommit på sin teori går man ut till verkligheten. Man samlar in mycket uppgifter t.ex. genom intervjuer, analyserar och bearbetar och se vad som kan bidra till att man hittar vissa mönster i undersökningen som gör att vi kan dra slutsatser (Trost, 2010, s. 35- 37).

4.1 Val av metod och urval av intervjupersonerna

För att genomföra vår studie, har vi använt oss av kvalitativa intervjuer, detta för att få ett underlag att tolka, förstå och analysera vårt resultat (Stukát, 2011, s. 32). Vi har använt oss av intervjuer med strukturerade frågor som genomförs med elever i årskurserna 5-6. Elevgrupperna tar del av modersmålsundervisning och får undervisning i svenska som andraspråk.

Via vår kvalitativa undersökning har vi fokuserat på en specifik händelse, personer eller företeelse, på så sätt kunde vi fördjupa oss, få fram mer kunskaper, utöka förståelsen och få en flerdimensionell bild av problemområdet i vår undersökning. Att få den bilden skulle vara svårare om vi skulle ha använt oss av en kvantitativ undersökning och vi skulle riskerat att få bortfall (Stukát, 2011, s. 33-38).

Med strukturerade intervjuer kan man skapa en neutral interaktion mellan frågeställaren och den som svarar på frågorna. Det vill säga att man undviker ”färgade” svar på grund av intervju effekter¹ eller olika frågeformuleringar. Vi har även intervjuat både ämnes lärare och svenska som andra språklärare för att få mer detaljerade svar på våra frågeställningar och för att jämföra teorin med praktiken och få bekräftelse för vad som gäller.

För att få svar på våra frågeställningar har vi valt att intervjua elever som deltar i modersmålsundervisning eftersom vi hade en relation till dem genom vårt arbete. Eleverna kommer från olika skolor och den skolan som de går på, de ingår i en blandade grupp med blandade årskurser som även ligger på olika nivåer av språket. Eleverna och deras föräldrar har vi goda och bra relationer till för att vi kommer från samma land ursprungligen och talar samma språk som gjorde att det var lättare att få ett muntligt samtycke från dem när det gällde elevernas deltagande i vår undersökning.

Relationen mellan intervjuaren och den intervjuade är viktig för att den intervjuade skall finna intervjun intressant. Dessutom har vi försökt att få den intervjuade att uppfatta intervjun som samtal, men samtidigt inte dela med oss av våra åsikter till den intervjuade för att bevara studiens tillförlitlighet (Trost, 2010, s. 54-55). Sammanlagt har vi intervjuat 6 elever för att få mer detaljerade svar som kan påverka vår analys av resultatet.

¹ Med intervju effekt menar man att intervjuaren uppträder med ordval, tonfall, ansiktsuttryck på ett sådant sätt att den som intervjuas förstår- medvetet eller omedvetet- vad som förväntas av dem. Svaren blir inte riktigt ärliga och sanna (Stukát, 2005, s 38).

Vi har också intervjuat 6st modersmåslärare som undervisar de intervjuade elevgrupperna och andra modersmåslärare som undervisar i olika språk. Vi har intervjuat dessa lärare eftersom vi fick bra kontakt med dem under vår VFU (verksamhetsförlagd utbildning) och andra via vårt arbete. Vi valde dessa lärare för att vi ansåg dem vara representativa för vår undersökning. Urvalet av denna grupp var för att vi kunde bedöma och känna tillit till dem. Vi ville också undvika information som kan gå förlorad jämfört med den information som man skulle få från hela populationen (Stukát, 2011, s. 63-64). Lärarna kunde vi inte välja på en och samma arbetsplats på grund av organisatoriska förhållanden för modersmålsundervisningen som bedrivs på olika skolor beroende på det antal elever som tar del av undervisningen.

När det gäller undervisande lärare i svenska och SVA har vi intervjuat 6st lärare för att få våra frågor besvarade och därmed kunna jämföra och analysera resultatet till. Vi har valt ut denna grupp av lärare att intervjuas för att vi tyckte att lärarna kan passa bra till vår undersökning med tanke på intressanta² och betydelsefulla svar som kan bidra till analysen av resultatet (Stukát, 2011, s. 69). Detta sätt att välja ut vilka lärare vi intervjuade innebär att vi gjorde ett så kallade bekvämlighets urval ur de både lärargrupperna. Lärarna undervisade de undersökta eleverna som vi har valt att intervjuas.

Ämneslärarna har vi valt genom att få hjälp av modersmåslärarna som hade bra relationer till dem genom skolan. Dessutom har vi gjort ett muntligt samtycke med de intervjuade lärarna och elever för att få ett giltigt godkännande när det gäller deltagandet i undersökningen. Genomförandet av intervjuerna har vi varit tillsammans ibland och på vissa andra har vi varit ensamma på grund av krock med intervju tiderna som vi fick av lärarna. Vi har använt oss av bandspelare och skriftliga underlag under intervjuerna och sammanställde vi dem i efterhand.

4.2 Kvalitativ undersökning

I kvalitativa undersökningar intervjuar man ett antal personer för att ta reda på deras inställning till en företeelse. Senare bearbetar och analyserar man materialet genom att försöka antyda vad den enskilda, menar, tänker och känner. Via analysen finner man att ett antal mönster (Trost, 2010, s.30).

Kvalitativa undersökningar är värdefulla när man har bestämt frågeställningar inom sitt undersökningsområde. Data insamlingen kan genomföras antingen på ett muntligt eller skriftligt sätt (Johansson & Svender, 2006, s 40-43).

Om man är intresserad av att veta vad ett visst antal procent av befolkningen tycker använder man sig av en kvantitativ studie. Det vill säga när frågeställningen gäller att veta hur ofta, hur många eller hur vanligt något sker eller är, använder man sig av kvantitativa studier, men när frågeställningen gäller att förstå eller att hitta ett mönster skall man göra en kvalitativ studie (Trost, 2010, s. 30).

För att kunna tolka, och förstå det resultatet som framkommer, inte generalisera, förklara eller förutsäga, är det bäst att använda sig av kvalitativa undersökningar som använder intervjuer av olika slag och bearbetar materialet genom olika former av kvalitativa analyser där forskarens tankar, känslor och erfarenheter har stor betydelse (Stukát, 2011, s. 36).

² Strategisk urval, först väljer man ut ett antal intressanta variabler (eller karakteristiska) som man tror sig ha (Stukát, 2011, s 69)..

4.3 Genomförandet

Genomförandet av vår undersökning gick bra. Vi har intervjuat lärarna i modersmål på olika skolor. Modersmållärarna, lärarna för svenska och svenska som andra språk var positivt inställda till intervjuerna och vi fick bra intervjulägen. Intervjuerna genomfördes aktivt, styrda av studiens syften och det teoretiska perspektivet (Trost, 2010, s. 57). Intervju tiderna med lärarna varierade mellan 40-50 minuter. Intervjun med lärarna skedde i ett stabil och lugn miljö, antingen i deras arbetsrum eller i ett tomt klassrum efter arbetstiden då var det lugn och stilla. Lärarna visade intresse och tog intervjufrågorna på allvar för att innehållet var intressant och rörde sig om deras arbete med andraspråkiga elever.

Problem som uppstod var att de undervisande lärarna arbetade på olika skolor, vi var tvungna att anstränga oss extra mycket för att inte förlora den koncentration som krävdes för att genomföra intervjuerna på ett aktivt sätt utan att förlora kontroll under arbetets gång. Dessutom blev det lite mer besvärligt när lärarna hade svårigheter med att hitta passande tider för intervjuerna med tanke på den stressade situation som dagens lärare har.

När det gäller intervju med eleverna gick det ganska smidig och utan något större problem eftersom vi redan hade kontakt med elevgrupperna genom undervisningen, vi kunde därför förbereda intervjuerna utan någon större stressfaktor som skulle ha kunnat påverka intervjuerna negativt. Intervjuerna med eleverna tog 15-20 minuter. Vi intervjuade eleverna i mindre grupper som var ganska isolerat från störning för att de skulle vara koncentrerade och besvara våra frågor i lugn och ro. Eleverna tog intervjuerna på allvar för att vi har förklarat tidigare avsikten bakom intervjuerna som var ett examensarbete som var viktigt för oss. De var dessutom ivriga och tyckte att det var spännande att få vara med. En annan faktor som påverkade deras intresse var att vi hade goda relationer till dem, vilket gjorde att vi ville göra oss nöjda och imponerade genom att ställa upp. Stressfaktorer som påverkar intervjulägen kan i sin tur påverka förberedelsen och resultaten av studien. När omständigheter för bra intervju situationer ändras på grund stress eller någon annan faktor, kan intervjuaren känna sig osäker på intervjuens innehåll som i sin tur påverkar resultatet (Trost, 2010, s 57-58).

Ett problem uppstod med elevintervjuerna och det var att alla i gruppen inte var lika engagerade i att svara på frågor, därför valde vi att intervju några andra som skulle kunna ge oss mer detaljerade svar på våra frågeställningar. Detta kan ha berott på att till skillnad från vuxna kan barn inte koncentrera sig, sitta still under längre tid, vilket gör att intervjuerna måste bli korta och därför behöver man göra flera intervjuer (Trost, 2010, s. 59).

4.4 Studiens generaliserbarhet, tillförlitlighet (reliabilitet) och giltighet (validitet)

En studies tillförlitlighet bedöms genom att känna till hur den undersökta gruppen har valts, antal personer som ingår i undersökningen och eventuella bortfall, orsaker och konsekvenser som kan påverka resultatet. För att generalisera resultatet från en urvalsundersökning till att gälla en population måste det stickprovet som man väljer vara representativt (Stukát, 2011, s. 72-73).

För att kontrollera reliabiliteten i vår undersökning var vi tvungna att upprepa intervjuerna några gånger speciellt intervjuerna med eleverna, eftersom resultaten av dem inte skulle ge oss den noggrannhet som studien kräver. Genom upprepningen

fick vi mer detaljer och information av eleverna som vi inte fick från början. Detta ledde till vi blev mer säkra på vårt resultat.

Exempel på reliabilitetsbrister som en undersökning kan innehålla är feltolkningar av frågor och svar hos både intervjuaren och de intervjuade personerna. Därefter måste man jämföra resultaten från båda intervjuerna som skall överensstämma, annars har man inte god reliabilitet (Stukát, 2011, s. 134).

När det gäller studiens validitet måste det finnas goda överensstämmelser mellan de teoretiska begreppsförklaringarna och operationella mätinstrumenten för att mäta det som vi vill mäta. Det vill säga att mätningen ska täcka det som man syftar till, inte mer eller mindre än det. För att komma till trovärdiga data har vi arbetat med att intervjua olika grupper, jämföra de resultat som vi har fått och använda de svar som ger oss mer detaljer och starka anknytningar till våra frågeställningar. Detta för att få mer utförligt mätresultat när vi råkar intervjua personer som inte gav oss ärliga svar. De ville inte erkänna brister i sitt arbete av olika anledningar och gav oss oärliga svar (Stukát, 2011, s. 135-136).

4.5 Etiska aspekter

Undersökningens etiska aspekter är mycket viktiga och nödvändiga för att genomföra undersökningen. För att genomföra undersökningen på ett vetenskapligt sätt, måste man följa vissa olika principer för att skydda rätten till intellektuell tillhörighet dvs. att ta hänsyn till upphovsrätten som bidrar till noggrannhet i forskningen. De grundläggande individskyddskraven kan preciseras i fyra delar informationskravet, samtyckekravet, konfidentialitetskravet och nyttjandekravet (Stukát, 2011, s. 138-139).

För att genomföra undersökningen på ett principiellt riktigt sätt var det viktig för oss att informera om undersökningens syfte till de deltagande personerna, för att kunna motivera dem till att delta och besvara frågorna vilket var avgörande för vår studie. Samtyckekravet och konfidentialitetskravet skötte vi innan intervjuerna på börjades. Tack vare den kontakt som vi hade med både lärare och elever, kunde vi lätt informera om vad som gäller för regler speciellt när det gällde anonymiteten något som kan skapa oro och osäkerhet när de besvarar frågorna. Vet man att det är anonymt känner man sig säkrare i att ge ärliga och raka svar. Nyttjandekravet har vi följt genom att inte använda informationen på ett annat sätt än att bevara den hos oss och använda den i undersökningen.

5. Resultat

I det här kapitlet redovisar vi resultatet av intervjuer med lärare och elever för att lättare kunna jämföra resultaten av intervjuerna med de teoretiska definitioner som vi har tagit upp under tidigare forskning i kapitel 3 som kan bidra till att bearbeta och analysera materialet som vi har arbetat med och tagit upp. Vi redovisar resultaten genom att gå igenom varje intervju som vi har genomfört, sammanställa det viktigaste och ta upp det som besvarar våra frågeställningar. Detta kan ske genom att koppla, analysera och jämföra resultaten med våra frågor som vi har ställt.

5.1 Intervjuer av eleverna

Sammanlagt har vi intervjuat 6st andraspråkiga elever som tar del av modersmålsundervisning. I avsnittet har vi försökt sammanfatta och förkorta intervjuerna så gott som möjligt.

Elev A

Eleven är född i Sverige, går i årskurs 5 och läser modersmål. Hon tycker att hon är ganska bra i modersmålet både skriftligt och muntligt. Anledningen till varför hon läser modersmål är för att bli bra i det. Att läsa modersmål bidrar inte till förbättring av svenska eller andra ämnen. Hon tycker att det bra att läsa modersmål för att det är poängmeriterande för gymnasiet. A vet inte om hon skulle ha läst modersmål om hon fick välja.

Elev B

Eleven är född i Sverige, går i 5:an och deltar i modersmålsundervisningen. Hon tycker att hon kan skriva och läsa på modersmålet. B läser modersmål för att kunna det. Hon tycker inte att inläring av modersmål leder till inläringen av svenska för det påverkar inte alls. *”Jag bryr mig inte så mycket, nej det påverkar inget, säger eleven”*. Hon läser modersmål för att bli bättre i det och inte för att det är poängmeriterande för gymnasiet. B vill gärna läsa modersmål om hon fick välja för att det är bra att lära sig andra språk, tycker hon.

Elev C

Eleven är inte född i Sverige, har varit här i 8 år, går i 6:an och deltar i modersmålsundervisningen. Hon deltar i modersmålet för att det är hennes eget språk, hon kan det bra både skriftligt och muntligt, tycker hon. C tror inte att hon blir bättre i svenska eller andra ämnen när hon läser modersmål och att hon kommer att kunna modersmålet mycket bättre än svenskan. Hon läser modersmål för att kunna kommunicera med sina föräldrar hemma. Om hon fick välja skulle hon inte läsa sitt modersmål för hon tycker att det är tråkigt *”Jag skulle inte vilja gå i modersmål för att det är tråkigt, säger eleven”*.

Elev D

Eleven är född i Sverige, men familjen tog med henne tillbaka till sitt hemland och stannade där i några år. Flytten fungerade inte som familjen har planerat, därför åkte de tillbaka till Sverige. Hon går i årskurs 6, läst modersmålet sedan hon var i ettan, hon tycker att hon kan det bra både skriftligt och muntligt. Det är bra att läsa modersmål för att det är poängmeriterande för gymnasiet och för att man ska kunna

sitt språk. D vet inte om inläringen av modersmålet påverkar svenska eller andra ämne, men hon tycker att hon kan bra svenska ändå. **”Jag vet inte, men jag kan bra svenska och känner andra som inte kan sitt språk men bra svenska, säger eleven”.**

Elev E

Eleven är född i Sverige, går i årskurs 5 och har läst modersmål sedan i ettan. Eleven tycker att det är viktigt att läsa modersmål för att kommunicera med sina föräldrar hemma och även när man åker tillbaka till hemlandet är det viktigt att kunna kommunicera med släktingar som man träffar under resan. E tycker att han kan läsa och skriva på sitt språk för han har deltagit i det i 5 år. Enligt eleven är det så att om man läser modersmål kan man tala bättre och kommer att ha mer ord i både modersmål och svenska och andra ämnen. **”Om man läser sitt modersmål så kan man tala bättre och har flera ordförråd i svenskan och i andra ämnen, säger eleven”**

E tycker att det är en bra möjlighet till att få meriterande poäng när man läser modersmål och det är inte alla som får möjligheten.

Elev F

Eleven är född i Sverige, går i år 5 och deltar i modersmålsundervisning för att lära sig språket bättre och detta för att kunna kommunicera med syskon och föräldrar som talar språket hemma. F kan både läsa och skriva på sitt modersmål ganska bra, även om det finns svåra bokstäver i språket. Eleven tycker att det är viktigt att kunna modersmålet för att få bra poäng i gymnasiet. **”Ja jag skulle läsa modersmålet för att jag vill vara bra på mitt modersmål och för att kunna få bra omdöme, säger eleven”**

5.1.1 Sammanfattning av elevintervjuer

De intervjuade eleverna tycker att det är viktigt att läsa sitt modersmål för att kunna kommunicera med föräldrar, syskon och släktingar. Dessutom är det viktigt med modersmålsundervisning för att det är poängmeriterande. De tycker att de kan sitt modersmål ganska bra både skriftligt och muntligt. Alla elever förutom en tycker inte att inläringen av modersmål påverkar inläringen av svenska eller ger förbättring i andra ämnen. De flesta eleverna tycker att det bra att delta i modersmålsundervisningen, men en av dem kan tycka att det är tråkigt att delta i undervisningen.

5.2 Intervju av modersmåls lärarna

I detta avsnitt tar vi upp de intervjuer som vi har gjort med 6st modersmåls lärarna som undervisar i olika språk. Intervjuerna innehållen försöker vi sammanställa och ta upp kortfattat.

Modersmåls lärare 1

Läraren har arbetat som modersmåls lärare i 20 år, läst pedagogik i Sverige och undervisar somaliska. Hon berättar att hon inte har gjort några undersökningar om varför eleverna läser modersmål, men tror att det är för att få meriterande poäng och av familjeskäl. Hon trodde inte att eleverna är medvetna om att inläring av modersmål leder till bättre inläring av svenska. Något samarbete mellan henne och ämneslärarna finns inte. För att förbättra villkoren för modersmålsundervisningen kan man lägga undervisningen under skoltid, ge tillräckligt med utrymme och plats för undervisningsmaterial och plats och att ge modersmålsundervisningen lika hög status som alla andra ämnen.

Modersmåslärare 2

Läraren har arbetat som modersmåslärare i 3 år, har högskoleutbildning och undervisar Dari. Hon tycker att det är viktigt att läsa modersmålet för att kunna lära sig svenska på ett bra sätt och eleverna är inte medvetna om detta. Ett samarbete mellan henne och svenskalärare finns. Detta för att lättare kunna komma fram till den språkliga nivå som eleven befinner sig på och för att kunna hjälpa eleven i lärandet på ett bra sätt. När det gäller förbättringen av villkoren för modersmålsundervisningen är det bra att lägga ner mer antal timmar på undervisningen, tycker hon.

Modersmåslärare 3

Läraren har arbetat som modersmåslärare i 28 år, har lärarutbildning från hemlandet och undervisar Tigrinja. Enligt henne är elevernas modersmål deras identitet det är viktigt, att lära sig om sin kultur, historia och geografi. För att möjliggöra detta måste eleverna lära sig sitt språk både skriftligt och muntligt. Hon tror inte att många elever är medvetna om vikten modersmålsinläring, är utan de tvingade till att läsa modersmålet för att det är föräldrarnas vilja. Något samarbete mellan henne och andra ämneslärare på skolan finns inte. Hon tycker att det skulle ha varit bra om det fanns samarbete, då kunde man motivera eleverna till att läsa och arbeta med material i svenska fast på modersmålet. För att förbättra villkoren för modersmålsundervisningen tycker hon att det är bra att utöka antal timmar och detta kan ske några gånger under veckan och inte bara en gång i veckan, bra lokaler för undervisningen och samarbete mellan modersmåslärare och ämneslärare är viktigt för utbyte av erfarenhet.

Modersmåslärare 4

Läraren har arbetat som modersmåslärare sedan 1988, har lärarutbildning från Sverige och undervisar i persiska. Beträffande att delta i modersmålsundervisningen är det elevernas föräldrar som bestämmer över detta, tycker hon. Dessutom tror hon att visa elever som behärskar modersmålet kan vara medvetna om att förstaspråksinläring förbättrar andraspråksinläring och höjning av kunskapsnivå. Samarbetet mellan henne och andra ämneslärare sker via studiehandledning som leder till förbättring och höjning av kunskapsmålen för andraspråkiga elever. Hon tycker att man kan förbättra villkoren för modersmålsundervisningen genom att anställa modersmåslärare i skolan eller som studiehandledare med förberedelseklasser speciellt i skolor som har många elever som är tvåspråkiga.

Modersmåslärare 5

Läraren har arbetat som modersmåslärare i sju år, är utbildad för yngre åldrar, men har arbetat som modersmåslärare i arabiska och trivs med arbetet. När det gäller deltagandet i modersmålsundervisningen tycker hon att för en del elever är det viktig med modersmål när det gäller deras skolgång, men för vissa elever är inte så viktig för att det är föräldrarnas vilja att eleverna deltar i undervisningen. En del av dessa avbryter undervisningen och börjar om inför gymnasiet bara för att få den meriterande poängen. Om medvetenhet bakom modersmålsundervisningen säger hon att hon inte tror att eleverna är medvetna om det. Samarbete mellan henne och ämneslärarna finns inte det finns mellan henne och förberedelse klassen när de kartlägger nyanlända elever i olika ämnen. Till slut önskar hon att modersmål skulle ha varit prioriterat ämne i skolans värld, men så är det inte på grund av att man har mycket att syssla med i dagens skola.

Modersmåslärare 6

Läraren har undervisat modersmål på grundskolan i mer än ett år, utbildad i drama och teater och undervisar kurdiska. Enligt henne tar de yngre barnen del av modersmålsundervisningen av familjeskäl, vissa kan tycka att det är roligt att vara med andra barn som har samma bakgrund och andra tycker att det bra för att den ger meriterande poäng. Hon trodde inte att eleverna är medvetna om att modersmålsinläringen förstärker andraspråksinläring. När det gäller samarbete med ämneslärare har hon för lite kontakt som gäller elevens närvaro och prestation. För att förbättra villkoren för modersmålsundervisning är det bra att ämneslärarna eller mentorer bygger upp en bra kontakt för att kombinera undervisnings innehållet i både modersmål och ämnena. Det vill säga att arbeta med samma innehåll för att höja prestationsnivån hos eleven.

5.2.2 Sammanfattning av modersmåsläraryntervjuer

Modersmåslärarna som vi har intervjuat är utbildade lärare som undervisar tvåspråkiga elever, de undervisar i olika språk och har nästan samma svar på alla frågor när det gäller modersmål. De anser att eleverna läser modersmål antingen för att elevernas familjer vill att de ska delta eller för att det är poängmeriterande för gymnasiet. Alla lärare förutom en tycker att eleverna inte är medvetna om att modersmålsinläring leder till förbättring av det andra språket. Samarbete mellan modersmåslärare och ämneslärare finns inte. Modersmåslärarna önskar och hoppas på mer och lite djupare samarbete mellan dem och ämneslärare för att höja elevernas prestationsnivå. Att förbättra villkoren för modersmålsundervisningen är en viktig fråga och lärarna har flera önskemål för att höja statusen på undervisningen. Till exempel att undervisningen ska ligga under skoltid, få mer antal timmar, bättre platser och salarna, att modersmåslärare ska arbeta med tvåspråkiga elever på skolorna samt ökat samarbete mellan modersmåslärare och ämneslärare.

5.3 Intervju av ämneslärarna

Vi har intervjuat 6st svenska/svenska som andraspråks eller ämneslärare, vi ska försöka ta upp intervjuerna sammanfattade utifrån våra frågeställningar.

Lärare 1:

Läraren undervisar i naturvetenskapliga ämnen, om tycker att det är mycket viktig med tvåspråkiga elevers deltagande i modersmålsundervisningen för att modersmålet ska bli en viktig grund och bas till att eleverna ska till exempel förstå och hantera naturvetenskapliga texter lättare. Ännu bättre är det om texterna ska arbetas med på modersmålsundervisningen. Att det ska finnas ett samarbete mellan modersmåslärarna och ämneslärarna är en bra utvecklingsfaktor för eleverna för att när man samarbetar kan man bidra till att eleverna utvecklas genom att lära sig mer i ämnena på sitt språk något som leder till bredare kunskaper i modersmålet, svenska och därmed alla ämnen.

Lärare 2:

Läraren undervisar i svenska, och anser att forskning visar att tvåspråkiga elever har stor nytta av att delta i modersmålsundervisningen. Genom modersmålet kan eleven lära sig mer svenska, och tvärtom, eftersom språken används parallellt dagligen då blir de båda en naturlig del i vardagen. Läraren tror på det som forskningen visar, att de elever som lär sig modersmålet och ett annat språk parallellt med varandra får två ”hela” språk med sig i livet. Om modersmålsundervisningen blev vara schemalagd under vanlig skoltid skulle det vara positivt påpekar läraren. Detta för att eleverna lättare ska få kontakt med modersmålslärarna när de behöver hjälp med ämnena så att modersmålet och svenskan ska utvecklas parallellt med varandra. Något samarbete mellan henne och modersmålslärare finns det inte, men läraren själv har tagit kontakt med modersmålslärare när någon av eleverna har vissa svårigheter, t.ex. när läraren ville veta hur bra eleven kan/pratar/förstår sitt modersmål, så att man skulle få en förståelse för vissa saker som eleven inte har lyckats med i den svenska undervisningen. Läraren tycker att samarbetet borde vara obligatoriskt och schemalagt så att man kan ha tid till att diskutera elevernas behov av stöd via språkundervisningen.

Lärare 3:

Läraren undervisar i svenska, tycker att det är mycket viktigt för tvåspråkiga elever att delta i modersmålsundervisning, då en stor del av forskning visar att utveckling av modersmålet även ger en ökad utveckling i det andra språket och underlättar inläringen av det andra språket. Samarbetet mellan henne och modersmålslärarna är väldigt litet på grund av brist på tid. Det kan väldigt sällan hända det att vi arbetar med samma material för att nå bättre kunskapsnivå. Utökat samarbete är mycket viktig och bör finnas för elevernas kunskapsutveckling, påpekar läraren.

Lärare 4:

Läraren undervisar i svenska som andra språk och tycker att det är viktigt för tvåspråkiga elever att delta i modersmålsundervisningen för att det kan vara en stark grund för elevernas lärande av det andra språket. Enligt läraren är det de eleverna som har starka modersmålsgrunder, kan uttrycka och formulera sig bra på sitt språk som har lättare att förstå och förklara ämnesinnehåll för att de kan jämföra svenskan med sitt modersmål. Läraren beklagar sig över att det inte finns så stora möjligheter för bredare samarbete mellan dem och modersmålslärarna. Däremot är samarbetet mellan ämneslärarna och studiehandledarna mycket bättre och det gör att man planerar tillsammans med studiehandledaren, ser till att tvåspråkiga elever får en planerad undervisning som bidrar till förbättring och utveckling av kunskapsnivå i många olika ämnen som NO, SO och Ma. När det gäller samarbetet mellan ämneslärarna och modersmålslärarna skulle det alltid kunna bli bättre än som det ser ut idag, påpekar läraren.

Lärare 5:

Läraren undervisar i svenska som andra språk och tycker att det är viktigt att tvåspråkiga elever ska få modersmålsundervisning för att eleverna skall kunna lättare och på ett bättre sätt behärska det andra språket. Detta för att forskning visar att elever med kunskaper i flera språk parallellt med ämnesundervisning, för fördjupade kunskaper, dels är det viktigt i vårt globala samhälle att behärska flera språk och även viktigt att man ska få behålla sina språkliga rötter för att kunna kommunicera med

släkt och vänner. Något samarbete mellan läraren och modersmållärarna finns inte. Det har aldrig varit aktuellt och hon har inte någon aning om vilka elever som har modersmålsundervisning i klasserna som hon undervisar. Enligt läraren är det viktigt att ha samarbete mellan modersmållärarna och ämneslärarna för att ge tillräckligt med stöd som eleverna kan behöva för att nå högre och bättre kunskapsnivå.

Lärare 6:

Lärare i svenska som andra språk, har under sin utbildning insett hur viktigt är det för tvåspråkiga elever att delta i modersmålsundervisning. Läraren påpekar att det är ännu viktigare att eleverna behärskar tal, skrift och grammatik för att bra nivå på dessa kunskaper i modersmålet kan gynna dessa elever när de lär sig svenska. Detta har blivit mycket tydligare när läraren undervisade SFI (svenska för invandrare) elever som behärskade sitt modersmål då de mycket snabbare kunde förstå och lära sig svenska. Under åren som läraren har arbetat har inte förekommit något samarbete mellan ämneslärare och modersmållärare, men det är mycket viktigt att sådant samarbete finns för det gynnar elevernas inläring av båda språken när man samplanerar och arbetar med samma uppgifter, texter och material. Det leder till språk- och kunskapsutveckling i båda språken för den enskilde eleven.

5.3.3 Sammanfattning av lärarintervjuer

Alla lärare tar stöd av forskning som förstärkning till sina synpunkter angående elevernas inläring av språk och kunskapsutveckling. Alla lärare som vi har intervjuat lägger stor vikt på tvåspråkigas deltagande i modersmålsundervisning eftersom detta leder till förbättra inläring av det andra språket vilket i sin tur bidrar till kunskapsutveckling för den enskilda eleven: Detta i motsats till elevernas åsikter om modersmålsundervisning men i enighet med modersmålläraernas tankar. Ämneslärarna påpekar och bekräftar att i dagsläget finns det inte något samarbete mellan dem och modersmållärarna, men det skulle ha varit positivt och bra att ha det samarbetet för då kan man samplanera för den enskilda eleven på ett sätt som bidrar till förbättring och utveckling av båda språken parallellt och detta leder till bättre kunskapsutveckling i de andra ämnena.

6. Diskussion

I det här kapitlet kommer vi att diskutera resultatet i förhållande till tidigare redovisade teorier, forskning och i förhållande till studiens syfte och frågeställningar. Detta för att ta se om arbetet med tvåspråkiga elever i praktiken genomförs utifrån teorier eller tidigare forskning. Vi kommer också att ta upp relevansen för läraryrket och ge förslag till fortsatt forskning i förhoppning om att andra fortsätter med att forska och ta reda på det som vi inte har lyckats med. Arbetet avslutas med några sammanfattande ord i slutet av kapitlet.

6.1 Resultat i förhållande till tidigare forskning

Läroplaner, kursplaner och tidigare teorier tar upp vikten av delaktighet i modersmålsundervisning för att tvåspråkiga elever lättare skall lära sig det andra språket som är nyckeln till framgång i de olika ämnen som undervisas i skolan. Hyltestam (2004, s.556) bekräftar att tvåspråkiga barn utvecklar tankar och kunskaper genom förstaspråket. Ju mer de behärskar det första språket desto bättre kommer de att klara av studier på andraspråket i skolan. I vår studie kan vi via elever och lärare som vi har intervjuat komma fram till att tvåspråkiga elever inte är medvetna om det som forskningen har kommit fram till. Även Vestlin (2013) lägger stor vikt på att detta genom att värdera språket som framgång. Hon hävdar att varje elev kan utveckla möjligheterna till att kommunicera och få förtroende för sin språkliga förmåga genom att få möjligheter till att samtala, läsa och skriva.

Nästan alla undersökta elever i vår studie tar del av modersmålsundervisningen av två olika huvudskäl, det första är föräldrarnas vilja och det andra är att modersmål är poängmeriterande. Eleverna har ingen aning om att inläringen av modersmålet hjälper inläringen av svenska språket som är nyckeln till deras framtid. Ämneslärare, modersmålslärare och elever bekräftar att eleverna läser sitt modersmål för att det är föräldrarnas vilja. Detta kan kopplas till det kulturella och personliga identiteten som tidigare forskning framhäver för att eleverna skall kunna vidareutveckla sina kunskaper och självkänsla som bidrar till utveckling av det andra språket (SKOLF: 200, S.133-135).

Motsatsen till eleverna tycker både modersmåls och ämneslärarna att det är viktigt att utveckla modersmålet för att vidare utveckla svenska språket och detta kan ske via utökat samarbete mellan modersmålslärarna och ämneslärarna för att t.ex. arbeta med samma text i både svenska och modersmål för att bidra till elevens utveckling av kunskapsnivå. De intervjuade lärarna tycker att eleverna inte är medvetna om att förstärkt modersmålsinläring leder till förstärker inläringen av svenska eller de andra ämnena.

En annan aspekt som förstärkar betydelsen av lyckad modersmålsundervisning som leder till vidare utveckling av tvåspråkigas språk och ämneskunskaper är att ämneslärare och modersmålslärare ska samarbeta och samplanera elevernas undervisning och detta för att skapa ett sammanhang undervisningen (Ebling & Tore, 2015, s. 70). I vår undersökning upptäckte vi att sådant slags samarbete inte finns mellan modersmålslärarna och ämneslärarna även om det är önskvärt.

För att satsa bättre på modersmålsundervisningen tar Beijer (2008, s. 143) upp vikten av förbättring av villkoren för modersmålsundervisningen genom att samla samma språkgrupper på en och samma skola för det första för att lärarna skall lättare ta sig fram till undervisningen och för det andra för att modersmålsundervisningen ska upplevas som ett viktigt ämne. Modersmålslärarna tar upp detta behov av förbättring under intervjuerna genom att önska sig tillgängliga, bra lokaler, mer tid för undervisningen och att modersmålsundervisningen bör inkluderas och pågå under vanlig skoltid för att höja statusen på modersmålsundervisningen.

Vygotskij (1999) och Säljö (2000) talar om det sociokulturella perspektivet som leder till utveckling av språket och kunskapsnivån. Utvecklingen enligt dem sker via kommunikation och samspel med omgivningen. För att barnen skall utvecklas måste man förse dem med olika redskap såsom språket, vilket ger bra förutsättningar och möjligheter till att kommunicera och reagera med omgivningen. Enligt det sociokulturella perspektivet kan detta leda till förbättring och utveckling av kunskapsnivåer inom olika utvecklingszoner som ger stora utsträckningar.

De undersökta modersmålslärarna och ämneslärarna bekräftar Vygotskijs och Säljos teorier kring språket genom att värdera och lyfta upp modersmålsinläring som i sin tur leder till det andra språkets inläring, vilket är viktigt redskap för elevernas utveckling av kunskapsnivå.

”Jag tycker att det är viktigt för eleverna att delta i modersmålsundervisningen då en stor del av forskning visar att utveckling av modersmålet även ger en ökad utveckling i det andra språket och underlättar inläring av andra språket, säger en av de undersökta ämneslärarna”

”Jag tycker att det är jätteviktigt att tvåspråkiga elever får undervisning på sina modersmål för att förbättra det andra språket. Modersmålet blir som en grund för att förstå t.ex. naturvetenskap bättre när eleverna kan sitt språk, säger en av modersmålslärarna som vi har intervjuat”

Säljö tar upp Vygotskijs tanke angående människans ständiga utveckling och förändring genom situationer som människan befinner sig i. Situationerna kan möjligen ta över människan eller människan tar till sig den ”*appropriera*” genom samspel med våra medmänniskor i samspelesituationer. Människans utveckling och lärande i detta sammanhang kan uttryckas med en utvecklings zon där individen kan prestera ensam eller under en vuxens ledning. Under effektiva lärosituationer kan eleven få både insikt i hur man definierar en uppgift och hur kan hen tolka den det vill säga att aktören inte ger instruktioner bara utan att kommunicera på ett aktivt sätt som kan bidra till barnet förstår bättre och på ett effektivt sätt (Säljö, 2000, s. 119-125).

Teorin som Säljö tar upp kan kopplas till tankar och idéer som våra intervjuade lärare tar upp angående elevernas inläring av modersmålet som bidrar till förbättring och bättre inläring av det andra språket som är skolspråket i detta fall. Därmed inläring av skolspråk kan leda till höjning av kunskapsnivå för andra språkiga elever.

”Eleven lär sig svenska genom sitt modersmål för att båda språken används parallellt, hemma och på skolan dagligen. Jag vet och forskning också visar att om eleverna lär sig modersmålet och ett annat språk parallellt, kommer även att få bättre förståelse för uppgifterna i skolan, säger en av de undersökta modersmålslärarna”

Under rubriken tidigare forskningar tog vi upp några äldre studier och forskningar som talar emot modersmålsinläring. I en studie (Johansson, 2000, s 135) hävdas det att tvåspråkigas begränsningar när det gäller behärskandet av modersmålet inte leder till förminskning av elevernas språk- och kunskapsutveckling. Detta resultat kanske eventuellt kan styrkas när de intervjuade eleverna att modersmålsundervisning inte leder till bättre svensk språkinläring eftersom dem inte har med varandra att göra, enligt eleverna. I motsats till elevernas och den tidigare studiens resultat framhålls av både ämneslärarna och modersmålslärarna i intervjuerna vikten av modersmålsinläring som en viktig faktor för andraspråksinläring och ämnesutveckling i skolan.

Att förstärka lärandet måste den undervisande läraren förstärka språket genom att planera språkutvecklande (Gibbons, 2014). Hon tycker att det är bra att samplanera med en språklärare för att lyckas med inläringen av andraspråkiga elever. Att samplanera med språk eller ämneslärarna är ett önskemål som strävas efter av våra undersökta lärare både ämnes och modersmålslärare. Lärargrupperna tycker att andraspråkiga elever utvecklas genom att modersmålslärarna och ämneslärarna bör samarbeta för att samplanera individens behov av stöd och hjälp.

”Det är viktigt med samarbete mellan modersmålslärare och ämneslärare för att eleverna kan motiveras till att läsa och arbeta parallellt på både språken, säger en av de intervjuade modersmålslärarna”

6.2 Resultat i förhållande till syfte och frågeställningar

Syftet med vår studie var att ta reda på hur modersmålsundervisningen bidrar till förstärkt lärande i svenska och ämneskunskaper enligt elever, modersmålslärare och ämneslärare. Enligt eleverna finns det inte några kopplingar mellan modersmålinläring och det andra språkets inläring kanske för att eleverna inte är medvetna om det. Medan både modersmålslärarna och ämneslärarna tycker att det är avgörande för tvåspråkiga elever att ta del av modersmålsundervisningen.

Ännu mer skulle vi behöva ta reda på dem bakomliggande faktorer som gör att tvåspråkiga barn tar del av modersmålsundervisningen. Detta för att ta reda på om eleverna är medvetna om anledningen bakom deltagandet undervisningen. Det visade sig via resultatet att det är mer sociala, kulturella och identitets skäl som yttra sig i påtryckningar från föräldrarnas sida än inlärningsmedvetenhet för språket eller ämnesutveckling.

När det gäller samarbetet mellan ämneslärare och modersmålslärare visade det sig att det inte fanns överhuvudtaget utom i något enstaka fall även om vikten av det betonas i olika studier, kursplaner och forskning. Många av de ämneslärare och modersmålslärare som vi har intervjuat bekräftar att sådant samarbete som skulle ha funnits, inte existerar på grund av olika anledningar det kan vara brist på tid, icke schemalagda tider (ej obligatorisk kanske de menar). En av modersmålslärarna har något slags samarbete med ämneslärare som upplevas positivt och en annan upplever att via studiehandledningen samarbetar hon med modersmålsundervisningen. Sjöqvist (2009) tar upp vikten av detta samarbete som en viktig aspekt för andraspråkigas skolframgång.

För att ta reda på vad modersmåslärarna och ämneslärarna har för idéer och tankar för att förbättra modersmålsundervisningens villkor och status fick vi fram många förslag och idéer som kan leda till förbättring av undervisningen. Förslag var bättre utrymme och lokaler, skolschemalagda tider för både modersmålsundervisningen och samarbetet mellan ämneslärarna och modersmåslärarna, mer antal undervisningstimmar och att flera modersmåslärare bör arbeta på skolorna där tvåspråkiga elever befinner sig. Allt detta i syfte till att förbättra modersmålsinläring som leder till andraspråksinläring, ämnes och kunskapsutveckling.

6.3 Relevans för läraryrket

Sverige har blivit ett mångkulturellt samhälle där det är viktigt att modersmåslärarna och ämneslärarna utvecklar sin förförståelse, kunskaper och medvetandet bakom tvåspråkigas förstaspråksutveckling som leder till andraspråksinläring och därmed kunskaper och ämnesutveckling i slutet av skolgången. Denna förförståelse, dessa kunskaper och denna medvetenhet hos lärarna kan förhoppningsvis leda till ökad medvetenhet hos eleverna. Ökat medvetande hos eleverna kan leda till ökat intresse för bättre inläring av modersmålet både skriftligt och muntligt på ett bra utvecklat sätt något som leder till mer utvecklad och framgångsrik skolgång. Utifrån vårt resultat av undersökningen kan man säga att en del av lärarna är mycket medvetna om detta, men frågan är varför eleverna inte är det? Kanske är det dags att ta upp det mer med tvåspråkiga elever som man undervisar och dessutom utöka detta medvetande hos alla andra lärare som är i läraryrket.

6.4 Förslag till fortsatt forskning

De intervjuade eleverna i vår undersökning har ingen aning om varför de tar del av modersmålsundervisningen. De tror det är bara för att kommunicera med familj och släktingar. Däremot är ämneslärarna och modersmåslärarna medvetna om att deltagandet i modersmålsundervisningen också är för att lättare lära sig det andra språket som leder till kunskaps och ämnesutveckling. Därför kan det vara intressant att undersöka vidare varför tvåspråkiga elever inte är medvetna om detta, kanske att undersöka mer i detta kan leda till möjligheter att få mer medvetande hos eleverna och det kan även leda till att lärarna fram häver vikten av modersmålsinläringen till de elever som man undervisar det kanske på något sätt kan väcka mer intresse och ökade kunskaper hos dem.

6.5 Avslutning

Tvåspråkiga barns utveckling av tänkande och lärande går långsammare när undervisningen ges bara på det andra språket. Något som kan leda till att barnet inte hinner ikapp när det gäller utvecklingen i det andra språket och sämre ämnesutveckling (Hyltenstam & Lindberg, 2004, s. 555-556). Utifrån forskning och vårt resultat av undersökningen kan vi konstatera att det är viktigt för tvåspråkiga barn att lära sig sitt modersmål både skriftligt och muntligt till en nivå som bidrar till språk- och ämnesutveckling på det andra språket. Som flerspråkiga personer som kan kurdiska, arabiska, svenska och engelska kan vi också konstatera att det som forskningen tar upp är mycket relevant till det som vi har upplevt under många år i Sverige. Via första språket har vi alltid resonerat, tänkt och utvecklats. Att kunna och behärska grammatiken, den skriftliga delen och den muntliga till en bra nivå leder verkligen till bättre inläring av det andra språket har vi upplevt själva. Därför är det viktigt för oss som blivande pedagoger att medverka till ökat intresse för modersmålsundervisningen och även ökad medvetenhet om varför man bör delta i modersmålsundervisningen hos våra blivande elever.

7. Referenser

Beijer, M. (2008). Mest språk och kultur kunskap i ett alltmer gränsöverskrivande samhälle. Stockholm: NRS Tryckeri.

Ebling, G. K. & Otterup, T. (red.). (2014). *En bra början*. Mottagande och introduktion av nyanlända elever. Lund: Studentlitteratur AB.

Imsen, G. (2006). *Elevers Värld*. Introduktion till pedagogisk psykologi. (4:e uppl.). Lund: Studentlitteratur AB.

Fredriksson, U. & Taube, K. (2001). Läsning bland elever med invandrarbakgrund. en undersökning av läsförmåga och bakgrundsfaktorer hos elever i årskurs 3 i Stockholm: Stockholms universitet.

Gibbons, P. (2014). *Stärk språket, stärk lärandet*. Stockholm: Hallgren & Fallgren studieförlag AB.

Johansson, C. (2000). *Flerspråkighet i ett mångkulturellt klassrum*. Studie, Uppsalas universitet.

Hyltenstam, K., & Tuomela, V. (1996). Hemspråksundervisningen. i K. Hyltenstam, (red.) *Tvåspråkighet med förhinder? Invandrar- och minoritetsundervisning i Sverige* (ss.9- 110). Lund: Studentlitteratur.

Hyltenstam, K., & Lindberg, I. (red.). (2013). *Svenska som andra språk*. I forskning, undervisning och samhälle. Lund: Studentlitteratur.

Håkansson, G. (2003). *Tvåspråkighet hos barn i Sverige*. Lund: Studentlitteratur.

Ladberg, G. (2003). *Barn med flera språk, Tvåspråkighet och flerspråkighet i familj, förskola, skola och samhälle*. Stockholm: Liber.

Sjöqvist, L. (2009). När språket inte gör tanken rättvisa- att bedöma flerspråkiga elevers språk- och kunskapsutveckling. i. R. L. Lindberg, pedagogisk bedömning (ss. 69-89). Stockholm: Stockholms universitets förlag.

SKOLFS 2000:135 .Grundföreskrift. Skolverket. 2000

Skolverket. (2001). *att undervisa elever med svenska som andra språk*, ett referensmaterial. Stockholm: Liber.

Skolverket. (2010). *Utbildningsresultat Risknivå Del 1*. Stockholm: Ordförrådet AB.

Skolverket. (2011). *Läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet 2011*. Stockholm: Ordförrådet AB.

Skolverket. (2011) *kursplaner i svenska som andra språk*. Stockholm: Ordförrådet AB.

Skolverket. (2012). Att främja nyanlända elevers kunskapsutveckling. Stockholm: Elanders tryckeri.

Stukát, S. (2011). Att skriva examensarbete inom utbildningsvetenskap. Lund: Studentlitteratur.

Säljö, R.(2000). *Lärande i praktiken, ett sociokulturellt perspektiv*. Stockholm: Prisma

Trost, J. (2010). Kvalitativa intervjuer (3:e uppl.). Lund: Studentlitteratur.

Vestlin, L. (2013). Kunskap, språk och identitet. Att undervisa flerspråkiga elever I F-6. Vestlin, L. (red.). Malmö: Lärarförbundets Förlag.

Vygotskij, L. S.(1999). *Tänkande och språk*. Uddevalla: Bokförlaget Diadalos AB

Wagnar, Å., Strömqvist, S & Uppstad Per Henning (2010). Den flerspråkiga människan. Lund: Fagboks Förlaget.

Bilagor

I detta kapitel har vi tagit upp de underlagen som vi har använd i vår undersökning. Andra detaljerade resultat av intervjuerna har vi sparat och kan visas vid önskemål.

Intervju underlag

I avsnittet tar upp underlags frågor som vi har använd för intervju av tvåspråkiga elever.

1- Intervjuer med elever

Intervju frågor till elever:

1. Är du född i Sverige? Om inte, hur länge har du bott i Sverige?
2. I vilken årskurs är du? har du läst modersmål? Hur pass bra?
3. Varför läser du modersmål?
4. Kan du skriva och läsa på ditt modersmål?
Mindre bra Bra Mycket bra
5. Tror du att du blir bättre i Svenska eller några andra ämnen när du kan ditt modersmål? Förklara!
6. Läser du ditt modersmål för att det är poäng meriterande för gymnasiet?
7. Skulle du vilja läsa modersmål om du fick välja?
 - a) Varför ja?
 - b) Varför nej?
 - c) Vet inte?

2- Intervjuer med modersmåls lärare

Intervju frågor till modersmåls lärare

1. Hur länge har du arbetat som modersmåls lärare? Vilket språk? Vilken utbildning till modersmåls lärare har du?
2. Varför läser eleverna modersmål? Är det för att få extra meriterande poäng eller för att de vill lära sig sitt första språk av kulturella skäl/ Familjeskäl?
3. Tror du att eleverna är medvetna om att modersmålet är viktigt för att lära sig svenska bättre?
4. Finns det något samarbete mellan dig och andra ämneslärare på skolan? Om ja
5. Kan du beskriva detta eventuella samarbete?
6. Skulle skolan kunna förbättra villkoren för modersmålsundervisningen?

3- Intervjuer med lärare i svenska

Intervju frågor till svenska läraren:

1. Tycker du att det är viktigt för dina elever som du undervisar i svenska att delta i modersmålsundervisning? Varför?
2. Finns det något samarbete mellan dig och modersmåls lärare som undervisar dina elever? Varför ja? Varför inte? Hur ser detta samarbete ut?
3. Tycker du att det bra att ha samarbete? Varför? Varför inte?